

6. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 1. 630 с.
7. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. Київ : Наукова думка, 2004. Т. 4. 653 с.
8. Кочан І. Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2008. № 620. С.14–19.
9. Малевич Л. Д. Термінологічне запозичання: причини, джерела, функції. *Українська термінологія та сучасність: зб. наук. праць*. Вип. VI. Київ, 2005. С. 56–61.
10. Мардер А. П. Архітектура. Короткий словник-довідник. Київ : Будівельник, 1995. 282 с.
11. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1977. 776 с.
12. Тимофієнко В. І. Архітектура і монументальне мистецтво : Терміни і поняття (словник). Київ : Видавництво Інституту проблем сучасного мистецтва, 2002. 472 с.

УДК 811.161.2'373.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.2>

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТЕОРОЛОГІЧНОЇ ТА АСТРОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

RESEARCH OF METEOROLOGICAL AND ASTRONOMICAL VOCABULARY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

Каліщук (Онищенко) Ю.К.,
orcid.org/0000-0001-7212-2638

*аспірантка кафедри української мови та лінгводидактики
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

У статті розглянуто мовознавчі розвідки, присвячені метеорологічній та астрономічній лексиці, дослідженню її особливостей на тлі слов'янських, а також англійської, німецької, іспанської, китайської та інших мов.

Згадані праці класифіковано за природою досліджуваного матеріалу: зібраний експедиційним шляхом, наявний у словниках, картотеках чи творах художньої літератури. Аналізуючи спостережені лексеми, науковці описують загальні лінгвістичні та граматичні особливості найменувань, їхню структурну організацію та лексичну мотивацію, вивчають оцінну роль фонетичних, морфологічних і словотвірних засобів, засвідчують наявність лексико-семантичних полів, виокремлюють синонімічні ряди компонентів. В окремих студіях зафіксовано прикмети, пов'язані з прогнозуванням погоди, підґрунтям для більшості з яких є спостереження за поведінкою птахів, тварин, комах та ін. Ілюстровані назви поділено на три групи за походженням: питомі (успадковані чи власні), запозичені, а також номінації невідомого походження.

Астрономічну лексику української мови проаналізовано як вияв давнього міфологічного світобачення. Наголошено, що деякі астроніми мають дуалістичну природу, яка залежить від їхньої семантики (власні чи загальні назви): Сонце – сонце, Місяць – місяць, Зоря – зоря та ін. Зазначено, що космоніми (сонце, зорі, місяць, небо) мають символічне наповнення, що утворює їхню позитивну конотацію і високий рівень виразально-зображальних можливостей. Мовні образи космогонічних об'єктів здебільшого фольклорні у своїй основі, про що свідчать народнопоетичні метафори й епітети, до складу яких вони входять. Окремо проаналізовано космоніми та астроніми, наголошено на спробах розмежування цих термінів. Проведено лексико-семантичний аналіз загальних назв, що позначають поняття групи зірок та назви нічного світила тощо.

Зауважено, що мовна картина світу аналізованих народів характеризується спільністю універсального і специфічного, загальнолюдського й етнонаціонального.

Ключові слова: діалект, говірка, метеолексика, астролексика, тематична група лексики, лексико-семантична група.

The article examines linguistic studies devoted to meteorological and astronomical vocabulary, the study of its features against the background of Slavic, as well as English, German, Spanish, Chinese and other languages.

These works are categorized according to the nature of the material studied: collected on an expeditionary basis, available in dictionaries, file cabinets, or works of fiction. Analyzing the observed lexemes, scholars describe the general linguistic and grammatical features of the names, their structural organization and lexical motivation, study the evaluative role of phonetic, morphological and word-formation means, confirm the presence of lexical and semantic fields, and distinguish synonymous series of components. Some studies record signs related to weather forecasting, most of which are

based on observations of the behavior of birds, animals, insects, etc. The illustrated names are divided into three groups according to their origin: indigenous (inherited or own), borrowed, and nominations of unknown origin.

The astronomical vocabulary of the Ukrainian language is analyzed as a manifestation of the ancient mythological worldview. It is emphasized that some astronomical names have a dualistic nature, which depends on their semantics (proper or common names): Sun – sun, Moon – moon, Star – star, etc. It is noted that cosmonyms (sun, stars, moon, sky) have a symbolic content that forms their positive connotation and a high level of expressive and pictorial capabilities. The linguistic images of cosmogonic objects are mostly folklore in their basis, as evidenced by the folk poetic metaphors and epithets they are part of. The article analyzes cosmonyms and astronoms separately, emphasizing the attempts to distinguish between these terms. The lexical and semantic analysis of common names denoting the concept of a group of stars and the name of a night luminary, etc. is carried out.

It is noted that the linguistic picture of the world of the analyzed peoples is characterized by the commonality of the universal and the specific, the universal and the ethnonational.

Key words: dialect, speech, meteolexicon, astrolexicon, thematic group of vocabulary, lexical-semantic group.

Постановка проблеми. Давнім і водночас стійким шаром словника української мови вважають метеорологічну та астрономічну лексику, значна кількість одиниць якої наявна в слов'янській номінативній системі. Дослідження метеоро- та астрономіацій сучасних слов'янських мов, зокрема української, входить до складу активно розроблюваної проблематики лексикологічних студій. Упродовж останніх десятиліть у лінгвістиці з'являються розвідки, присвячені вивченню діалектних метеоро- та астрономіацій, що свідчить про перспективність опису говіркової лексики загалом, розвиток діалектної лексикографії та створення регіональних і національних атласів для історичного дослідження слов'янських мов тощо.

Досліджувана лексика багата й різнопланова за обсягом, має у своїй структурі давні з погляду походження номінації, серед яких: 1) назви загальних понять; 2) емоційно забарвлені найменування погодних явищ; 3) фразеологічні одиниці; 4) звичаї, прикмети, повір'я, замовляння та ін., пов'язані з конкретними реаліями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення метеоро- та астролексико- лексики, зібраної експедиційним шляхом, наявної у словниках, картотеках чи творах художньої літератури, здійснили О. О. Васянович, Н. І. Гаврилюк, І. В. Гороф'янюк, Т. В. Громко, А. Ф. Малога, Т. О. Мизин, О. М. Богущ, О. С. Осадча, О. Ю. Карпенко, І. Ю. Підгородецька, А. А. Плечко, О. І. Радченко, Л. М. Синишин, А. Ф. Соломахін, О. М. Тріль та ін.

Постановка завдання. Мета розвідки – з'ясування рівня дослідження метеорологічної та астрономічної лексики української мови. Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких завдань: 1) окреслити стан вивчення метеоро- та астрономіацій в окремих говірках південно-західного, південно-східного та північного наріччя; 2) простежити способи класифікації тематичних груп лексики (ТГЛ); 3) вивчити підходи до систематизації аналізованої лексики з погляду її походження.

Виклад основного матеріалу.

Характеризуючи українську діалектну лексику, Т. О. Мизин висвітлює особливості вербалізації концепту weather / погода в англійській та українській мовних картинах світу. Зосереджуючи увагу на понятійному складникові зазначеного поняття, авторка виділяє його лексико-семантичні поля, аналізує оцінну роль словотворчих засобів, синонімічні ряди компонентів, а також визначає універсальні й національно-специфічні засоби вербальної маніфестації концепту, для розуміння й вивчення якого виокремлює два основних підходи: з погляду лінгвокогнітології та лінгвокультурології. Підсумовуючи, лінгвістка зауважує, що погодні явища мають велику цінність у концептуальній картині світу, в обох досліджуваних мовах складники лексико-семантичного поля характеризує великий комунікативно-прагматичний потенціал [10].

На основі експедиційних записів у північних районах Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської областей та від переселенців із Чорнобильської зони відчуження О. О. Васянович сформував словник народної метеорологічної термінології Правобережного Полісся. Праця має швидше експериментальний характер і щодо вибірки термінів і термінологічних словосполучень, і щодо способу подачі їх визначень. Проаналізований матеріал дає змогу стверджувати про його лексичну, фонетичну, семантичну спорідненість із загальноукраїнським та загальнослов'янським [2].

Не обійшли увагою автора сучасні метеорологічні знання та вірування гуцулів у Верховинському та сусідніх районах Івано-Франківської області. Спостерігаючи за ранковою зорею, сходом сонця, виглядом зоряного неба і за самими зорями, веселкою, помічаючи взаємозв'язок між місяцем і погодними явищами, жителі Гуцульщини згадують прикмети, пов'язані з прогнозуванням погоди. О. О. Васянович наголошує, що в досліджуваному просторі підґрунтям багатьох прикмет у народній метеорології слугують

спостереження за поведінкою птахів, тварин, комах, а також реакція рослин [3].

Н. І. Гаврилюк на основі словників сучасних китайської та української мов описує загальні лінгвістичні та окремі граматичні особливості метеорологічної лексики, яка, позначаючи погодні явища, характеризує загальний стан погоди; температурні й атмосферні явища; рух повітря; атмосферну вологу та опади; шум вітру, дощу і грому. Цікавим є те, що в обох мовах із-поміж метеонімів переважають ідеографічні, рідше – стилістичні. У мовній картині світу аналізованих народів спостережено спільність універсального і специфічного, загальнолюдського й етнонаціонального [4].

У науковій розвідці Т. В. Громко на матеріалі говірок Кіровоградської області проаналізовано ЛСГ «грим», одну з найбільш давніх і стійких тематичних груп, яка зберегла архаїчні риси семантики. Специфічним явищем під час дослідження номенів, виявлених на позначення грому, є виділення мовознавицею маркувальних ознак: пора (сезон) грому, міцність звуку грому, наявність / відсутність блискавки під час грому, віддаленість фіксації грому, компоненти яких об'єднуються на основі спільної чи близької семантики і протиставляються рядом диференційних ознак. Щодо більшості зафіксованих номінацій спостережено паралелі в інших українських говірках [6].

Метеорологічна лексика подільського говору, а саме її структурна організація та лексична мотивація, привернула увагу І. В. Гороф'янюк. Дослідження проведено на основі «Словника буковинських говірок» за ред. Н. В. Гуїванюк, «Словника українських говорів Одещини» за ред. О. І. Бондаря, «Словника подільських говірок» Д. М. Брилінського та «Словника говірок Вінниччини», укладеного М. Т. Доленком та ін. у 60–70 рр. ХХ ст. Усі метеонімації авторка розподіляє на назви явищ природи, метеорологічних процесів, різновидів погоди, астрономічних явищ, місяців та періодів дня, пов'язаних зі станом природи, у межах яких виділено лексичні підгрупи. Цікаво те, що діалектним назвам природних явищ властиві різні способи семантичної мотивації. Засвідчена подільська метеорологічна лексика становить широкий корпус мотивованих номенів [5].

Дослідження найменувань явищ природи в англійській, німецькій, іспанській, українській і російській мовах отримало розвиток у праці А. Ф. Малюги. Встановлено, що в аналізованих мовах згадані назви за своїм походженням поділяють на три основні групи: питома (успадко-

вана та власна лексика), запозичена і лексика невідомого походження. Авторка здійснює аналіз семантики назв явищ природи на синхронійному рівні з урахуванням основних ознак, що реалізовані в прямому значенні номінацій. Тематично простудійовані номени складають три групи (атмосферні, гідрологічні та геологічні явища), які далі (атмосферні та гідрологічні) поділено на підгрупи. Спільне для досліджуваних мов те, що група атмосферних явищ найчисленніша, оскільки саме вони впливають на людину кожного дня. Вивчення фразеологічних одиниць із компонентом найменувань явищ природи засвідчило, що вони представляють собою значну частину фразеосистем кожної із зіставлюваних мов. Найбільшу продуктивність фразеологізми цього типу виявляють в іспанській, найменшу – у російській мові [9].

Отже, метеонімації стали предметом вивчення і в споріднених (слов'янських), і в неспоріднених мовах. Номінації явищ природи досліджено в різних аспектах на матеріалі певних діалектних ареалів. Часто науковці наводять лексичні й семантичні паралелі, описують їхні особливості та структуру, наводять класифікації ЛСГ, виділяють семантичні опозиції.

Астрономічна лексика посідає важливе місце в українському говірковому просторі. Вивчення астрономізмів має істотне значення для становлення ономастики як системи, бо астрономізм оперують назвами реальних об'єктів дійсності і презентують лексику, іноді дуже давню за походженням, що є важливим для вивчення української мови.

Л. М. Синишин простудіювала одну з тематичних груп української онімної лексики – астрономічні назви, зокрема простежила процес становлення й еволюції форми називання астрономізмів, що тісно пов'язаний зі звичаями й особливостями духовної культури народу, його історією. Виявлено, що назви *сонце*, *місяць*, *зоря* відображають поняття, які були сформовані носіями мови в процесі їхньої пізнавальної діяльності, і є позначеннями або номінативними знаками реалій, які їх оточують. Астрономічна лексика як компонент мовної системи підпорядкована її закономірностям, але має низку специфічних ознак, які зумовлені семантикою. Астрономізм *сонце*, *місяць*, *зоря* мають дуалістичну природу, тобто залежно від значення можуть уживатися то як власні, то як загальні назви: *Сонце* – *сонце*, *Місяць* – *місяць*, *Зоря* – *зоря* [14].

Важливою в українському мовознавстві є праця І. Ю. Підгородецької, у якій на матеріалі творів української дитячої літератури другої

половини XIX – початку XX ст. проаналізовано образно-символічний потенціал космонімів як засобів вербалізації краси природи. У процесі дослідження авторка доходить висновків, що космоніми (*сонце, зорі, місяць, небо*) мають образотворчий потенціал завдяки своєму символічному наповненню, що утворює їхню позитивну конотацію і високий рівень виражально-зображальних можливостей. Мовні образи космогонічних об'єктів здебільшого фольклорні в основі. Про це свідчать народнопоетичні метафори й епітети, до складу яких входять космоніми. На мовному рівні І. Ю. Підгородецька простежила стійкі синтаксичні зв'язки лексем *сонце, місяць, зорі, небо* зі словами, які у своїй семантичній структурі мають сему «світло» [11].

Вивченню космонімічного фрейма (власних назв природних космічних об'єктів та частин їхньої поверхні) присвячено працю О. Ю. Карпенко, де проаналізовано космоніми та астроніми, наголошено на спробах розмежування цих термінів. Мовознавиця зазначає, що після виникнення й упорядкування сузір'їв Міжнародним астрономічним союзом з'явилися словесні назви найяскравіших зірок, яких існує близько 300. У розвідці представлено дві зведені таблиці, в одній із яких простежено динаміку кількісного зростання відкритих супутників планет за чотирма джерелами – довідником П. Г. Куликовського, довідником «Древо пізнання», ілюстрованим довідником І. Морісона й М. Пенстон «Зірки та планети» й інтернет-енциклопедією «Вікіпедія», в іншій – кількість зареєстрованих малих планет за такими джерелами: «Космонавтика: маленька енциклопедія», «Довідник любителя астрономії» П. Г. Куликовського, ґрунтовною працею «Назви зіркового неба» Ю. О. Карпенка та окремим дослідженням «Ефемериди малих планет на 1992 рік» [8].

Працюючи над питанням динаміки української астронімії XI–XVIII ст., О. М. Тріль на матеріалі картотек українських історичних словників (XIV–XV, XVI – першої половини XVII ст. Є. К. Тимченка) провела лексико-семантичний аналіз загальних назв, що позначають поняття «група зірок», дослідила назви нічного світила в пам'ятках української мови, зокрема лексему *солнце* та номени на позначення нічного світила – *мѣсяць (мѣсяць)* та *луна*, що успадковані праслов'янською мовою з праїндоевропейської і разом із похідними утвореннями становлять старожитну частину словника української мови; також вивчила назви сузір'їв в українській мові XVI–XVII ст., указавши, що в основі номінацій

власних назв мікрогрупи «сузір'я» – асоціативний зв'язок. Основна риса української народної астронімії – використання дублетних назв для того самого об'єкта зоряного неба [16–18].

А. А. Плечко в праці «Місяць у традиційних уявленнях поліщуків та його номінація в середньополіських говірках» зосередила увагу на народних віруваннях про місяць як небесне світило. Зроблено спробу увести до наукового обігу поліський автентичний матеріал народних уявлень про місяць, що надає можливість виявити й дослідити систему поліських звичаїв, обрядів, прикмет щодо зазначеного об'єкта неживої природи та варіанти його номінації. Поліські назви місяця як небесного тіла представлені лише фонетичними варіантами ('м'іс'ац, 'м'єс'ац), що свідчить про їхню давність (належать до індоевропейського шару лексики). Дещо більшу варіативність, представлену, крім фонетичних, ще й словотвірними варіантами, виявляють середньополіські назви фаз місяця (молод'ік, молодик, молодичок, пуд'поўна, 'поўний 'м'єс'ац, 'поўна, старий 'м'єс'ац, на іс'ход'е). Повагу до цього персоніфікованого об'єкта відображено в ласкавих звертаннях до нього [12].

Цікавою в українському мовознавстві є праця О. М. Богуш, у якій здійснено аналіз української астрономічної термінології кінця XIX – першої третини XX ст. Дослідниця встановила, що лексико-семантичні явища гіперо-гіпонімії, полісемії, синонімії, антонімії, омонімії в досліджуваній термінології мають свою специфіку, яка засвідчує відносну самостійність астрономічної термінології як підсистеми української літературної мови. Творення термінів базоване на словотвірних тенденціях у системі мови. На ранніх етапах розвитку астрономічної терміносистеми лексико-семантичний спосіб малопродуктивний. Найчастіше використовувалася морфологічна деривація, представлена афіксацією, осново- та словоскладанням. Найбільшу активність в українській астрономічній термінології виявляла суфіксація, за допомогою якої утворено слова з новим лексичним значенням. Мовознавиця виділяє 15 тематичних груп астронімів, із-поміж яких цікавим є віднесення до них назв відрізків часу, як-от: *день, ніч, доба, пора року* та ін. Вважаємо, що цю групу лексем доречніше розглядати у сфері календарно-часової лексики [1].

Структура, функціонування та розвиток астрономічної термінології української мови стали предметом дослідження А. Ф. Соломахіна, який здійснив аналіз української астротермінології з огляду на її предметно-поняттєву організацію.

Відповідно до семантики лексичних одиниць з астрономії та їхнього функційного призначення запропоновано класифікацію цього шару лексики за 10 тематичними групами: 1) «Астрометрична термінологія», 2) «Терміни небесної механіки», 3) «Астрофізичні терміни», 4) «Космогонічні терміни», 5) «Термінологія зоряної астрономії», 6) «Планетологічна термінологія», 7) «Археoaстрономічна термінологія», 8) «Назви астрономічних інструментів», 9) «Назви небесних тіл», 10) «Космологічна термінологія». Така тематична класифікація свідчить про своєрідну системну організацію астрономічної лексики, що є сукупністю взаємопов'язаних елементів. Одночасно не можна між виділеними шарами лексики визначити чітких меж, що вказує на відкритість тематичних груп [15].

О. І. Радченко аналізує астрономічну лексику української мови як вияв давнього міфологічного світобачення, досліджуючи назви неба, Сонця, Місяця, загальні номінації зірки, зорі, а також назви окремих зірок, сузір'їв, Чумацького Шляху. Автор наголошує на тому, що, окрім поширених наукових номінацій зірок і сузір'їв, у багатьох мовах відома низка власних, народних астронімів. У дослідженні зроблено порівняння астронімів української, російської, церковнослов'янської, сербської, давньогрецької та інших мов, зауважено, що українські астроназви найчастіше походять із праслов'янської мови [13].

Астрономічна лексика та українська наукова фантастика зацікавила О. С. Осадчу, яка акцентувала увагу на тому, що Сонце, Місяць, зорі та доступні для спостереження неозброєним оком планети здавна виступали об'єктами міфологічного осмислення, персоніфікації, сакралізації. Авторка відзначає, що згадки про небесні світила є в античній та новітній художній літературі. У праці представлено становлення астрономічної лексики в цілому, окремо подано етимологію назв сузір'їв у контексті історії астрономії й міфоло-

гії, а також досліджено твори сучасної наукової фантастики, що дало змогу побачити особливості функціонування й контексти астроназв в авторському осмисленні [7].

Варто підкреслити, що астрономіації стали об'єктом дослідження чималої групи вчених. Мовознавці здійснили аналіз назв небесних світил, класифікуючи їх за певними ознаками або належністю до окремих сфер, простежили формування астротермінів на базі давніх мов, зазначаючи, що на сучасному етапі синонімічні ряди для них вже не такі властиві, як раніше. Під час вивчення астроназв науковці використовували народні прикмети, звичаї, вірування, що допомогло зрозуміти природу найменувань та мовну поведінку окремого народу.

Висновки. Аналіз мовознавчих праць дає підстави говорити про нерівномірний рівень дослідження метео- та астронайменувань у різних діалектах.

Класифікуючи назви на позначення ТГЛ «Метеорологія», науковці найчастіше виділяють найменування загального стану погоди (хороша, погана) та атмосферних опадів (дощ, сніг, град та ін.), продуктів конденсації водяної пари (хмара, туман, роса та ін.), електричних та світлових явищ в атмосфері (блискавка, райдуга та ін.), а також номени, пов'язані з температурою повітря (мороз, спека та ін.), силою вітру (шторм, смерч та ін.) тощо. У межах ТГЛ «Астрономія» зафіксовано номінації Сонця, Місяця, сузір'їв (зокрема зорі) тощо.

Ілюстровані в лінгвістичних розвідках назви умовно ділять на три групи за походженням: питомі (успадковані чи власне українські), запозичені з інших мов та найменування невідомого походження.

Перспективним уважаємо подальше вивчення метео- та астрономіацій на всіх мовних рівнях української мови, а також дослідження інших ТГЛ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богущ О. М. Українська астрономічна термінологія кінця XIX – першої третини XX ст.: гене́за, структура, системна організація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2015. 20 с.
2. Васянович О. О. Народна метеорологічна термінологія поліщуків (матеріали до «Словника традиційної нематеріальної культури Правобережного Полісся»). *Народознавчі зошити*. 2020. № 4 (154). С. 923–944.
3. Васянович О. О. Сучасні метеорологічні знання та вірування гуцулів. *Народна творчість та етнологія* : НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. 2013. № 6. С. 13–26.
4. Гаврилук Н. І. Метеорологічна лексика в українській і китайській мовах: системний переклад. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки* : зб. наук. праць. Одеса : Астропринт, 2020. № 31. С. 36–50.
5. Гороф'янюк І. В. Метеорологічна лексика подільського говору: структурна організація та лексична мотивація. *Волинь-Житомирщина* : іст.-філ. зб. з регіон. пробл. Житомир, 2017. Вип. 28. С. 23–28.

6. Громко Т. В. Лексика та фразеологія на позначення грому в українських говірках Кіровоградщини. *Наукові записки КДПУ. Серія : Філологічні науки (Мовознавство)* / ред. кол.: О. А. Семенюк та ін. Кіровоград : Вид. Лисенко В. Ф., 2016. Вип. 146. С. 354–358.
7. Занько Г. П., Осадча О. С. Від фольклорного до літературного космосу: українська народна календарна лексика й астрономічна лексика наукової фантастики: пошуки й матеріали. Київ; Умань : ПП Жовтий, 2011. 232 с.
8. Карпенко О. Ю. Про космонімічний фрейм. *Записки з ономастики*. Одеса : Астропринт, 2009. Вип. 12. С. 51–63.
9. Малюга А. Ф. Найменування явищ природи у зіставному аспекті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.17. Донецьк, 2010. 21 с.
10. Мизин Т. О. Вербалізація концепту weather / погода в англійській та українській мовних картинах світу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 2 (68). С. 115–118.
11. Підгородецька І. Ю. Образно-символічний потенціал космонімів як засобів вербалізації краси природи (на матеріалі творів української дитячої літератури другої половини XIX – початку XX ст.). *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2008. Вип. 26. С. 67–71.
12. Плечко А. А. Місяць у традиційних уявленнях поліщуків та його номінація в середньополіських говірках. *Волинь-Житомирщина* : іст.-філ. зб. з регіон. пробл. Житомир, 2010. Вип. 22 (II). С. 350–356.
13. Радченко О. І. Астрономічна лексика української мови як вияв давнього міфологічного світобачення / за ред. Ю. Л. Мосенкіса. Київ : Альфа друк, 2008. 16 с.
14. Синишин Л. М. Астрономічна лексика української мови та її вивчення в курсі української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної* : зб. наук. пр. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. Вип. 3. С. 214–218.
15. Соломахін А. Ф. Структура, функціонування та розвиток астрономічної термінології української мови (друга половина XX – початок XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2015. 20 с.
16. Тріль О. М. Назви нічного світила в пам'ятках української мови. *Волинь-Житомирщина* : іст.-філ. зб. з регіон. пробл. Житомир, 2009. Вип. 18. С. 104–112.
17. Тріль О. М. Назви сузір'їв в українській мові XVI–XVII ст. *Писемні пам'ятки: сучасне прочитання*. Львів : Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАНУ, 2011. С. 107–112.
18. Тріль О. М. Особливості функціонування слова «зв'езда» в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст. *Українська історична та діалектна лексика* : зб. наук. праць. Львів : Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАНУ, 2007. Вип. 5. С. 240–253.

УДК 81'38

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.3>

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

LEXICAL AND STYLISTIC ANALYSIS OF POLITICAL SPEECHES BY VYACHESLAV CHORNOVIL

Ковалів С.В.,
orcid.org/0009-0009-6454-5580
 кандидат філологічних наук,
 викладач кафедри української мови
 Національного університету «Львівська політехніка»

У дослідженні виділено мовні засоби, які застосовуються у політичному дискурсі. З огляду на це сформульовано теоретичну базу поняття «політичний дискурс», виокремлено головні риси політичного дискурсу та увиразнено його провідні функції. Розглянуто промови кандидата у президенти України В'ячеслава Чорновола з позиції лексико-стилістичного аналізу. Мета дослідження – проаналізувати та сформулювати лексико-стилістичні особливості промов політика та громадського діяча. Для реалізації цієї мети виконано такі завдання: 1) висвітлити теоретичні особливості поняття «політичний дискурс»; 2) визначити та встановити лексико-стилістичні властивості політичного